

Ľudová architektúra papradnianskej doliny – štíty

Mária Havajíková

Papradno, Horná a Dolná Maríková i Štiavnik sú centrá troch dolín severozápadného Slovenska, severne od okresného mesta Považská Bystrica. Už v semestrálnej práci, na ktorú v tejto práci nadväzujem, som sa zaoberala vývojom tunajšej ľudovej architektúry, jej základnými regionálnymi odlišnosťami a skúmala som životný cyklus ľudí, ich vzťah k "architektonickej tvorbe". Zaujal ma hlavne štít ľudových stavieb, na ktorý sa momentálne zameriavam, na jeho vývoj, základné znaky, jeho regionálny význam i zdokumentovanie zachovalých pôvodných štítov. Zameriavam sa hlavne na Papradňanskú dolinu, no spracovávala som i okolité dediny, štíty v nich.

Tému som si zvolila vyplývajúc z dlhodobejšieho záujmu o ľudovú architektúru, konkrétne hlavne tejto obce, čo skúmam už dva roky. Chcela som zdokumentovať súčasný stav štítovej architektúry, zmapovať jednotlivé oblasti, vytvoriť systém kategorizácie a následné výstupy do praxe. Snažila som sa vytvoriť príspevok k dokumentácii autentickej architektúry, porovnať tento región s inými na Slovensku, opätovne som prešla vybraté dediny a vytvorila vlastnú fotodokumentáciu. Práca je vytvorená hlavne na základe samoskúmania v teréne a pozorovania, následného kategorizovania, delenia viacerými možnými spôsobmi. Téma vychádzala viac-menej z nostalgie, osobného vzťahu k doline, čo prerástlo do záujmu skúmať, prečo sa tvár dediny mení, prečo zaniká tento typ architektúry. Chcela by som prispieť k uvedomenosti tunajších ľudí, k túžbe udržať si toto dedičstvo, chcela by som následne prispieť i k regulácii, k ochrane autenticity.

Nikto ešte nespracovával štíty tejto doliny, preto dúfam, že pomôžem dostať sa zasa o krok ďalej. Základným materiálom pre túto prácu bola semestrálna práca, na ktorú podklady som zháňala v knižnici, regionálnom centre, v samotnej obci. Táto práca bola podnetom ďalej sa zaoberať touto architektúrou.

ARCHITEKTÚRA OBCE

/Výťah zo semestrálnej práce/

Takmer všetky stavby, rodinné i hospodárske, boli postavené ako drevený zrub so sedlovou strechou, niekde s typickým podlomením pri bednených štítoch. Najstaršie chalupy boli stavané na mieste bývalého lesa, ktorý vyrúbali, aby získali ďalšiu ornú pôdu. Drevené stavby boli stavané z jedľových alebo smrekových brvien a z tohto dreva sa robili samozrejme i štíty, ako i konštrukcia krovu a krytina. Vyrezávané fragmenty na štítoch sa robili z trvácneho dreva (slivkové, dubové, smrekové).

Najstaršie stavby, ktoré sa vytvárali v druhej polovici 18. storočia sú stále dobre zachované vďaka otvoreným ohniskám vo vnútri domov, z ktorých dym konzervoval drevo, teda nehnulo ani nepráchnivelo. Chalupy zhotovovali tesári, ktorí svoju zručnosť získavali praxou, pracovali niekedy len podľa jednoducho načrtnutých pôdorysov (náaturisti).

Najstaršie domy sú z guľatých a len kôry zbavených kmeňov, konce sú zoseknuté pre preplátovanie v rohoch stien. Okná sa vyrezávali väčšinou neskôr alebo sa hneď pri stavbe vynechali otvory, ktoré sa spevňovali zvislými stĺpkami. Rožná väzba drieb sa spájala drevenými klincami - hrebíkmi pri malých stavbách. Kameň sa používal zriedka (udržiava vlhkosť), po II. svetovej vojne sa miesto neho začala používať pálená tehla, obvykle zhotovená doma. Na východnú stranu - od slnka vkladali pred I. svetovou vojnou do väzby prvého trámu peniaze, písmo t.j. modlitbu, údaje - autor, letopočet ...

Trámy používané v tom období na stavbu mali svoje špeciálne názvy. Trám nad oknami a dverami sa nazýval *závjerka*, ďalší *podhradnica*, na ktorom bola hradová závierka,

posledný trám *pravidlo*, do neho sú osedlané *párové krokvy*, zakončuje stenu. Krokvy na hrebeni strechy sú spojené čapom a navyiac ešte prepojené drevenými klincami. Dole krokvy končia na pravidle a pokračujú *trámikom (nárožeň)* na *ostrešnicu*, ktorá leží na koncoch stropných trémov (výstupnice), vybiehajúce vyše 0,5 m v rohoch stavby. Krokvy ešte spevňujú laty, vzdialené od seba podľa druhu krytiny. Laty sa pribíjali drevenými klincami, až neskôr kovovými. Na laty sa kovovými klincami pribíjali šindle (bežnými klincami až po r. 1900).

Prvý a posledný pár krokiev býva v hornej tretine spevnený *hambálkom*, ostatné sú voľné a bez akýchkoľvek podpier, takže povalový priestor mohol byť plne využitý. Presah strechy umožňuje slabší trám pribitý ku koncu krokvy. Ostrešnica, vedená pozdĺž domu, nesie na prednej a zadnej štítovej stene prístrešok (*ostrešie*) na 3 - 4 rady šindľov, ktorý je pre tunajšie stavby charakteristický a je bežný aj v susednom Valašsku rovnako ako i inde v slovenských Karpatoch. Dlhšie steny domu spájajú krížne trámy - krovové hrady, ktoré presahujú bočné steny 0,5 a viac metrov, na ich koncoch je položené pravidlo, do ktorého sú klincami pribité krokvy. Dnes sú typické domy s neobielenými stenami, našli sme len jeden zachovalý dom v Brvništi z guľatiny s obielenou priečelnou a vstupnou stenou.

Priečelie niektorých starších chalúp, výnimočne aj bočnú vstupnú stenu ak je obrátená k ceste, zdobia obrázky svätých, alebo ovenčený kríž, prípadne oboje. Dnes už zriedka, ale v dobe keď boli izby od dymu a obrázky sa hneď očadili, vešali sa na vonkajšiu prednú stenu domu medzi okná alebo nad vchod do stavby. Vystriedali sa tu všetky typy okien, na prednej stene dve (v ojedinelých prípadoch jedno okno), v zadnej stene len výnimočne vyrezané okno.

V oblasti bol dvojitý pôdorysný vývoj dvojpriestorového a trojpriestorového domu. Dôkazom ťažkých hospodárskych podmienok bol štvorpriestorový dom, ktorý vznikol predelením siene alebo delením komory vertikálne na hornú a dolnú. Výnimočne sa stretne aj s päťdielnym, vzniká predelením komory vedľa siene. Tradičné pôdorysné formy obytného domu sa však i pri svojej jednoduchosti často vyvíjali veľmi zložitými cestami, určenými predovšetkým veľkou rodinou a dedičnými pomermi. Okolo stavieb sa sadili listnaté stromy, ktoré v prípade požiaru zabránili prenosu na okolité stavby.

ARCHITEKTÚRA ŠTÍTU

Papradňanská dolina, ako i okolité, je nazvaná podľa najväčšej dediny čo do rozlohy, počtu obyvateľov, ako i počtu objektov drevenej ľudovej architektúry. Je najzaujímavejšou nielen z hľadiska množstva objektov, ktoré je v regióne jednoznačne najpočetnejšie, ale zaujme aj ich jedinečnosť a zachovalosť. Keďže sa chcem v práci zamerať na jednotlivé štíty, musím podotknúť, že Papradňanská dolina je z tohto hľadiska v regióne najzaujímavejšia, je tu možné pozorovať viaceré druhy štítov a cez ne vidieť záujem ľudí o zdobenie svojich príbytkov.

Fasáda bola väčšinou obrátená štítom k ulici a môžeme na nej pozorovať prezentáciu vlastného domu. Urbanisticky je zaujímavé, že chalupy sú v málo prípadoch umiestnené bočnou stenou pozdĺž komunikácie. Nespozorovala som ani jednoznačnú pôdorysnú orientáciu k svetovým stranám, čo bolo pravdepodobne spôsobené tým, že život ľudí sa odohrával prevažne vonku. Štíty domov sú orientované rôzne a výrazne sa na nich odráža obdobie, v ktorom vznikali. Je samozrejmé, že svoj podiel nesie i miesto, na ktorom boli vytvorené a i tu sú v regióne niektoré viditeľné odlišnosti, no v podstate architektúra štítu je v celej tejto oblasti typická.

Štít reprezentoval jednotlivé chalupy, bol voľným miestom ľudovej výtvarnej realizácie. Uplatňované dekoratívne motívy čerpali z prírody, náboženstva, vytvárali zaujímavé geometrické kompozície, ktoré môžeme pozorovať v architektúre i ľudovom odevu.

Môžeme vytvoriť rôzne delenia štítov v regióne :

-rozdelenie podľa výzdoby:

- štíty s geometrickým motívom / rôzne geometrické kompozície/

- štíty s prírodným motívom /motív slnka/

- jednoduché štíty
- štíty s výzdobou, ktorá závisí od konštrukcie

rozdelenie podľa konštrukcie:

- štít s valbou
- hladký jednoduchý štít
- štít s kabrincom
- štít s podlomením
- predsadené ostrešie (v hornej časti väčšinou rôzne zdobený kríž, stuženie strechy a dekoratívna záležitosť)
- kombinácia uvedených

rozdelenie podľa urbanistického umiestnenia objektu:

- štít rovnobežne s komunikáciou
- štít kolmo na komunikáciu

Napriek tomu, že štít je kolmo na ulicu, je rovnako zaujímavý a upútava na seba pozornosť. Obvyklejšie je ale urbanistické usporiadanie štítom do ulice, čo je podmienené i skladbou pozemkov v celkovom urbanizme obce.

rozdelenie podľa sklonu strechy

- kompozícia štítu utváraná podľa jeho celkového tvaru

rozdelenie podľa ohraničenia štítu:

- hladký okraj štítu
- dekoratívne zdobenie okraja

rozdelenie podľa pôvodnosti:

- pôvodné neopravované štíty
- opravované príp. svojvoľne dotvárané štíty
- pretvárané štíty s nie pôvodnými dekoratívnymi motívmi /napr. jelene- Dolná Mariková/

rozdelenie podľa účelu stavby:

a/ štíty rodinných domov :

Vo vývoji štítu pozorujeme tri základné formy:

- prvá predstavuje drevené štíty so zložitejšou dekoratívnou výzdobou, prípadne s kabrincom, z 19. storočia
- druhá forma predstavuje drevený štít budovaný takmer až do konca prvej svetovej vojny, ktorý je prostý, no aspoň pri predných priečeliach ho členia lišty prekrývajúce zvislé špáry medzi doskami a obvod štítu lemujú esovité profilované rímasy. Pretože z vrcholu niektorých štítov už kabrinca spadli, nenahradzovali ich novými, ale vrchol štítu zadebnili doskami vodorovne kladenými, zvislé lišty končia ako pri štítoch s kabrincom vo vodorovnej, oblúkovito profilovanej rímse, oddelujúcej vrchol štítu od ostatnej plochy. Inak je celý štít jednoduchý, na najstarších objektoch nachýlený dozadu, bez výzdoby s malým vetracím otvorom /lastovička, v Štiavniku lastovičník/, v tvare obdĺžnika, štvorca, kosoštvorca, kruhu, hviezdy, pri novších domoch mávajú tvar štylizovanej kaplnky s krížikom na vrchole, či iný náboženský motív.
- tretiu formu predstavuje jednoduchý štít zadebnený doskami na doraz bez lišt a akejkol'vek výzdoby len obvykle s obdĺžnikovým výrezom v hornej polovici, postavený v posledných štyroch desaťročiach.

b/ štíty hospodárskych stavieb:

- bačovy - sezónne zrubové obydlia spojené s chlievom pod spoločnou sedlovou strechou krytou šindľom a s charakteristickými prístreškami s 2 - 5 radmi šindľov na obidvoch debnených štítoch.

Predný štít bačova máva obvykle vyrezané jednoduché dvere pre podávanie sena, podlomenie /ostrešie/ na zadnom štíte často splýva so zemou, pretože niektoré sú zapustené zadným chlievom do brehu. V streche bačova nie sú *dýmniky*, dym vychádzal dverami a otvorom na povalu, odkiaľ unikali špármi v štíte a v šindľovej streche.

- stodoly - sedlová strecha, ktorá bývala pokrytá šindľom, niesli ju párové krokvy. Na prednom a zadnom štíte sú zvisle pribité dosky, v ktorých sú vyrezané prieduchy. Medzery medzi doskami bývajú voľné, aby obilie dobre preschlo. Na obidvoch štítoch je dole obvykle ostrešie na dva alebo tri rady šindľov, ktoré sú už v dnešnej dobe zakryté alebo nahradené plechom či škridlou.

- šopa - zrubová, častejšie len zbitá zo širokých dosiek k stĺpkovej konštrukcii. Sedlová alebo pultová strecha pokrývaná opäť šindľom, dnes plechom alebo škridlou. Na oboch štítoch sú zvisle pribité dosky s jednoduchými prieduchmi, dole na štítoch býva ostrešie. Ak niekto choval holuby, vtedy umiestňoval holubníky v hornej tretine štítu pod kabrinec, v rohu spodnej hranice štítu (existujúci objekt v Dolnej Maríkovej), alebo pod presah strechy na bočnej stene.

- pivnica - vstup v štítovej stene zapustenej do zeme.

Rozdelenie základné podľa typu jednotlivých štítov

Štít A:

Motív: prírodný - slniečkový, svietivá a ochranná funkcia.

Konštrukcia: Dosky postupne zbiehajúceho sa tvaru fiktívne do jedného centrálného bodu, kde je umiestnený polkruh rôzneho polomeru - vystupujúci plasticky z plochy doskového štítu, ako i drevené lišty prekrývajúce medzery (šírka lišty 2-3 cm).

Výskyt: Tento typ štítu sa vyskytuje i v iných lokalitách na Slovensku /napr. Orava/, Papradno č. d. 1135, Brvnište č. d. 215, 369, Stupné, v Maríkovej a Štiavnickej doline som sa s takýmto typom nestretli na žiadnom objekte.

Štít B:

Motív: Vyrezávaný otvor - motív geometrický (kruh, štvorec, kosoštvorec, hviezdička, vertikálne umiestnený obdĺžnik) rôznych rozmerov, motív náboženský (rímsky kríž, kalich, srdce, kaplnka s krížikom). Zo správ pamätníkov vieme, že na domoch bývali vyrezávané postavy sakrálneho charakteru i obrazy, obvykle farbotlače.

Konštrukcia: Jednoduchý štít z dosiek pravidelne umiestnených vedľa seba vertikálnym smerom, u rodinných domov malé medzery, u hospodárskych stavieb väčšie z už vyššie uvedených praktických dôvodov. Zhora v 1/3 umiestnený väčšinou vyrezaný otvor (hlavne u rodinných domov) rôzneho tvaru - geometrický alebo náboženský motív v pomere 1:1, alebo 1:2. U hospodárskych stavieb väčšinou hladký štít bez otvoru, o niečo menej obvyklý je vyrezávaný geometrický otvor, u bačovov na štíte umiestnené dvierka. V neskoršom období (po r.1945) malé zasklené okienko, no za ním nebola obytná miestnosť.

Výskyt: Najjednoduchší typ štítu vyskytujúci sa po celom Slovensku, tento typ sa nachádza vo všetkých obciach i osadách Papradňanskej, Maríkovej i Štiavnickej doliny, v Brvništi sme objavili atypické umiestnenie vyrezávaného otvoru - srdiečka v 2/3 od vrcholu štítu (veľkosti 20x25).

Štít C:

Motív: Jednoduchá geometrická pravidelná kompozícia.

Konštrukcia: Doskový jednoduchý štít, kde medzery sú prekryté drevenými lištami vo vertikálnom smere (šírky 2-3 cm, tzv. *skulníky*).

Výskyt: Obvyklý štít, často sa vyskytujúci, hojne v obciach Papradňanskej, Maríkovej, Štiavnickej doliny. V súčasnosti sa tieto štíty často pri opravách farbja.

Štít D:

Motív: Jednoduchý doskový štít, doskový s lištami alebo dekoratívny so spodným dekoratívnym ukončením štítu geometrickými prvkami.

Konštrukcia: Snaha u domov, ktoré nemali ostrešie, akési dekoratívne oddelenie poschodí, funkcií, priestoru vertikálne usporiadaného štítu od horizontálnej konštrukcie spodnej časti stavby. Štíty boli v dolnej časti zdobené, väčšinou trojuholníkové ukončenie, snahu o iné zaujímavejšie stváranie je možné vidieť v Štiavniku, polkruhové ukončenie dosiek s vnútornými kruhmi.

Výskyt: Obvyklý, často sa vyskytujúci štít, objavený vo všetkých obciach Papradňanskej, Maríkovej i Štiavnickej doliny (v Štiavniku na jednom dome už spomínané zvláštne ukončenie na jednom dome).

Štít E:

Motív: Vyrezávaný dekór, organický alebo geometrický motív

Konštrukcia: Doska prekrýva okraj štítu, je vyrezávaná na strane štítu tesármi - náturistami, používali ľudové zažitie motívy i videné v cudzine. Môžeme tu pozorovať fantáziu ľudu i ich zmysel pre kompozíciu a skladbu dekorácií.

Výskyt: Táto dekorácia štítu sa uplatňuje vždy s niektorým z uvedených štítov. Nie je neobvyklá, no nie ani veľmi častá. U jednoduchých štítov bola jediným reprezentantom výzdoby obytných chalúp.

Nájdeme ju i pri zložitejších typoch štítov, záležalo to len od autora, ako stvámi voľnú plochu a od akéhosi súčasného trendu. Nachádza sa po celom regióne v každej dedinke objavíme jeho kombináciu s nejakým iným druhom.

Štít F:

Motív: Rôzna dekorácia, tradične geometrický, organický alebo náboženský motív sústredený do kompozície v určitej časti štítu. Často je tu napísaný rok zhotovenia.

Konštrukcia: Štít je jednoduchý doskový, už vyššie uvedený, s dekoratívnou výzdobou v 1/3 od vrcholu štítu.

Výskyt: Nenachádza sa často, objavili sme málo prípadov v Papradne a Brvništi. V Maríkovej ani v Štiavniku sme ho nespozorovali.

Štít G:

Motív: Zdobenie kabrinca pestrou maľbou alebo bohato vyrezávaný. Obvod obvykle lemuje vlnovka, v strede býva kríž, písmená IHS, prípadne letopočet a okolo rastlinné alebo geometrické motívy.

Konštrukcia: Na prednom priečelí tradičného obytného domu máva strecha niekedy pokračovanie v polokruželovitom kabrinca (*banka*), pripevnenom v minulosti drevenými klincami ku krokvám vo vrchole štítu. Kabrinec pokrývalo asi tristo špeciálnych úzkych do špice zrezaných šindľov a zosponu ich uzatvára polkruhový doskový záklop, ktorý býva zdobený už spomínaným spôsobom.

Dnes, keď sú strechy škridlové, kabrinec je pokrytý plechom. Hrot štítu a sedlovej strechy s kabrincom býva ozdobený dreveným profilovaným stĺpikom (*panák*, v Brvništi tiež *kristušák*), dlhým 30-40 cm, ktorý je niekedy zakončený štyrmi, alebo len tromi krátkymi výbežkami, alebo štylizovaným stĺpikom zakončeným vyrezávaným hrotom. Táto ozdoba, v ktorej vrchol štítový dekór, je vyrezávaná z dubového, alebo slivkového dreva, aby odolávala poveternostným vplyvom a dlho vydržala.

Výskyt: Pravdepodobne sa vyskytoval v celom regióne, aj keď v existujúcich zachovaných domoch som ho našla len v Papradne a Brvništi, jeden v Dolnej Maríkovej a v Štiavniku som nenašla v dnešnej dobe zachovanú túto súčasť štítu. Objavila som dva zdobené kabrinca, no oveľa viac nezdobených, ktoré boli pravdepodobne len pomalované, bez vyrezávania. Na niektorých štítoch sú ešte voľné plochy vo vrchole s viditeľnými znakmi, že tam kedysi kabrinec bol, no odpadol.

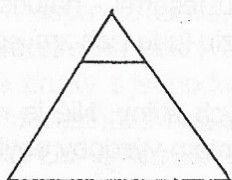
Štít H:

Motív: Pravidelná geometrická pravouhlá kompozícia na hladkom doskovom štíte, prispôbená motívom sklonu strechy.

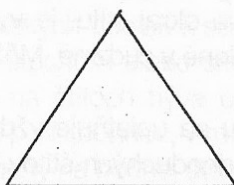
Konštrukcia: Štít z vedľa seba vertikálne poukladaných dosiek je zdobený lištami šírky 3 cm, ktoré sú umiestnené do rôznych geometrických kompozícií, čiastočne využívajú lišty na prekrytie medzier, alebo vytvárajú pravidelné geometrické útvary. Zaujme pravidelnosť s akou je drevo opracované, kompozičné myslenie ľudí a variabilnosť tvorená striedaním jednoduchého motívu. Lišty boli

Rozdelenie štítov:

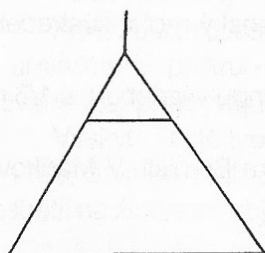
podľa konštrukcie:

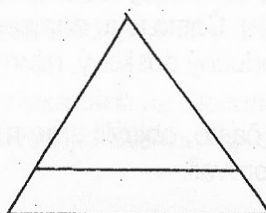
štít s polvalbou

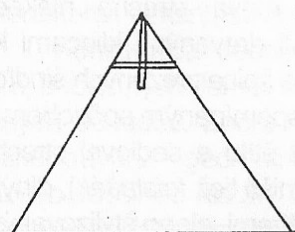
hladký jednoduchý štít

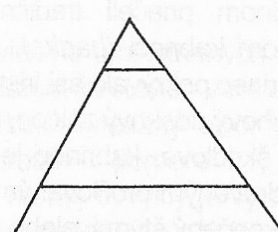
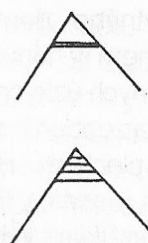
štít s kabrincom

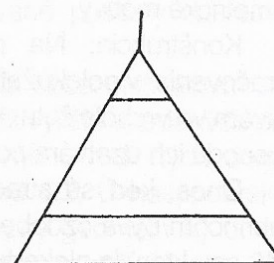
štít s podlomením

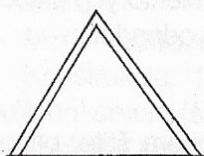
predsadená strecha

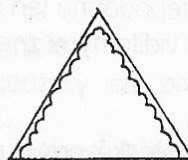
kombinácie

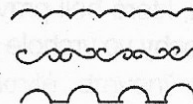
podľa ohraničenia štítu:

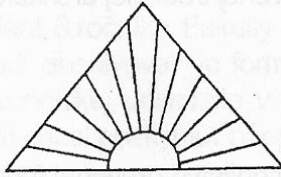
hladký okraj štítu

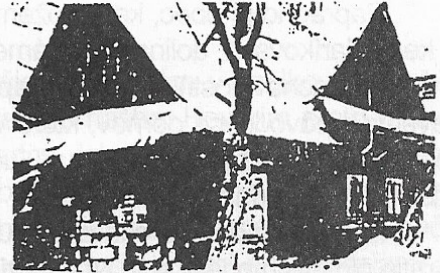
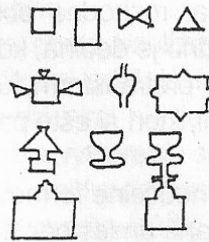
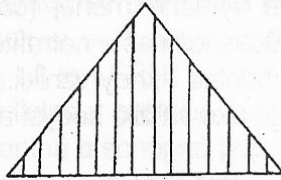
dekoratívne zdobenie okraja štítu

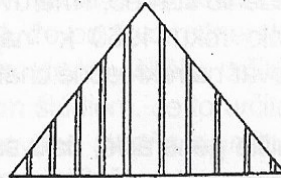
štít A

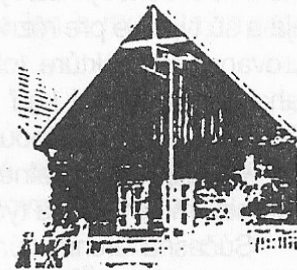
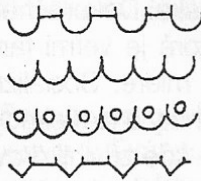
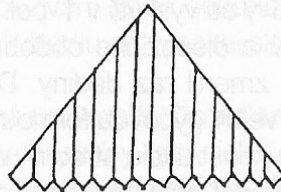
štít B

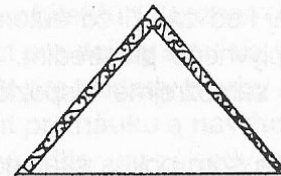
štít C

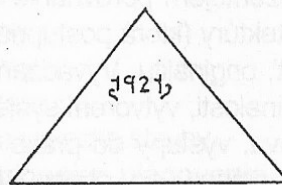
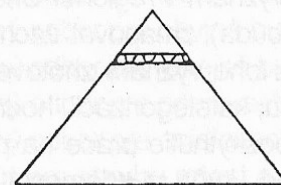
štít D

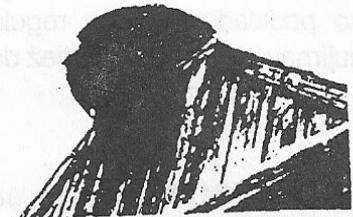
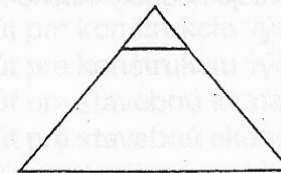
štít E

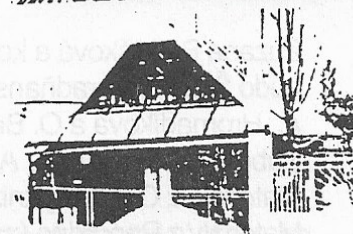
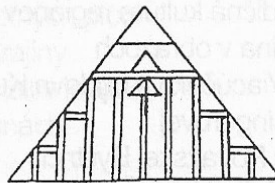
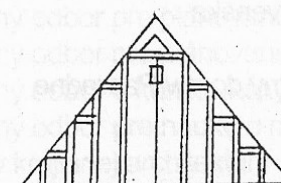
štít F

štít G

štít H

pribíjané klincami k doskám, v hornej časti, 1/3 od vrcholu štítu často vyvrcholenie kompozície prípadne vyrezaný otvor.

Výskyt: V Štiavniku najzaujímavejší typ štítu, tam je i najmenej obvyklý a najkomplikovanejší.

V Dolnej a Hornej Maríkovej je tiež jedným z tých najzaujímavejších pre jeho variabilnosť a dobrú skladobnosť lištových prvkov. Papradno a ostatné dedinky v tejto doline tiež zdobia takéto štíty, sú tu veľmi rozšírené, keďže tu je najviac zachovanej drevenej tradičnej architektúry, ale je nutné dodať, že tu majú konkurenciu v iných už uvedených štítoch.

ZÁVER

Papradno je obec, kde môžeme pozorovať najväčšie množstvo drevenej ľudovej architektúry, aj keď Maríkovská dolina je známejšia, rozhodne obsahuje výrazne menej (čo do počtu i do množstva zachovalosti) objektov. Papradno je dedina, kde v súčasnosti ešte natrafíte na zhluky čisto drevených pôvodných domov, ktoré vás pretransformujú do obdobia, kedy vznikli. Nachádzame tu stopy minulosti, stretávame sa tu s ľuďmi, ktorí si ešte pamätajú ako sa žilo kedysi a rozprávajú o čo ľahšie sa im žije dnes.

Pohľad na dedinu charakterizujú neúčelne formované parcelky, ktoré znamenali obmedzené využitie plošných priestorov. Neusporiadané umiestnenie - osadenie stavieb, smerovo i šírko nevyhovujúce uličné cesty a nedostatočná hygiena viedli okolo roku 1960 k "najprogresívnejšej" modernizácii obce. Drevené chalupy sa začali postupne renovovať na rekreačné chaty.

Štíty Papradnianskej doliny je dôležité zachovať pre ďalšie generácie, dajú sa označiť svojou dekoráciou niekedy i za výnimočné, vyskytujú sa v celom regióne, niektoré motívy presahujú hranice kraja a sú typické pre rôzne oblasti Slovenska. Dekoračné motívy sa vyskytli v 1. pol. 20. storočia i na murovanej architektúre (obec Stupné), ktorá je veľmi farebná a dispozične obdobná. Pretrváva tu snaha zdobiť štít, aj keď v jednoduchšej miere. Socializmus zmenil ráz dediny. Dnes sa chalupy začali opravovať, väčšinou na rekreačné chaty a to niekedy až veľmi gýčovou formou.

V regióne sa stretáme i s domami, kde zdvihli drevenú konštrukciu strechy, spodok odstránili a nahradili murivom. Na týchto zvláštnych objektoch môžeme badať ešte pôvodné zachované štíty.

Súčasná architektúra čerpá väčšinou z tej historickej, aj keď záleží od autora, v podstate sa snaží udržať zhodný sklon strechy a používať materiály ovplyvnené prostredím. Štíty súčasných domov sa nezdobia, nečerpajú z pôvodnej architektúry, sú samozrejme dispozične odlišné, ale väčšinou zapadajú do prostredia.

Chcela by som ukázať ľuďom hodnoty ich obce, uviedla som pokus skategorizovať zmapované štíty Papradnianskej doliny, prezentujem porovnanie a význam v regióne. Snažím sa prispieť k zdokumentovaniu autentickej architektúry (ktorá postupne ubúda), zmapovať zachované existujúce štíty, porovnávam tvarovú rozdielnosť, originalitu. Vyvádzam z toho význam zhotovenia práce, ktorý spočíva v hodnote dokumentu a ojedinelosti, vytvorení systému, kategorizácii, hodnote autenticity - príspevok k dokumentácii tohto prejavu, výstupy do praxe - poskytnutie práce na pamiatkový úrad ako podkladu k tvorbe regulačných plánov, na obecný úrad, kvôli uvedomeniu si ľudí, čím je zaujímavá ich obec a taktiež do regionálneho centra, kde prezentujú hodnoty celého regiónu.

Použitá literatúra

Zuzana Beňušková a kol. : Tradičná kultúra regiónov Slovenska

Ľudo Šiščík: Papradnianská dolina v obrazoch

A. Hromadíková a O. Badač: Viacúčelová budova Kultúrny dom v Papradne

Súbor štúdií a článkov A. Plessingerovej

Materiály z Okresnej knižnice v Považskej Bystrici

Materiály z Papradna (základná škola - J. Šípek, obecný úrad)

Materiál z výstavy *Papradnianská a Maríkovská dolina - Považské osvetové stredisko*,

autor: Miroslav Dužík